

İ.Ü. İktisat Fakültesi
Maliye Araştırma Merkezi Konferansları
43.-44. Seri/Yıl 2003

TÜRKİYE'DE ÜCRETLİLERDEN ALINAN VERGİNİN GELİR VERGİSİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Yrd. Doç. Dr. Pınar AKKOYUNLU
İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi
Maliye Bölümü

ABSTRACT

This article analyzes tax on labour income. First, general framework of income tax and some important comparative figures are given. Then, within the individual income tax, the types of income subject to withholding, with special emphasis on labour income, are explained. After giving some detailed information about tax on labour income, the conclusion of the important share of labour income tax in the total income tax and that of the heavy burden on the employees are reached.

ÖZET

Bu makalede Türkiye’de ücretlilerden alınan gelir vergisi incelenmektedir. Vergi gelirleri ile ilgili genel bilgi verildikten sonra, gelir vergisinin kendi içindeki dağılımı ele alınmaktadır. Vergisi kaynaktan kesilen gelir türleri içinden özellikle ücretlere dikkat çekilmektedir. Ücretlilerin ödediği gelir vergisinin sırasıyla genel bütçe vergi gelirleri, gelir üzerinden alınan vergiler ve toplam gelir vergisi içindeki payı araştırılmaktadır. Ücretlilerin ve diğer gelir vergisi mükelleflerinin yıllık bazda ödedikleri vergi miktarı karşılaştırılarak ücretlilerin üzerindeki ağır yük ortaya konulmak istenmektedir.

GİRİŞ

Vergi konusu ele alındığında eşitlik her zaman tartışılan bir boyut olmuştur. Ödenen vergiler, kullanılabilir geliri ve dolayısıyla kişisel tercihleri etkilediğinden, “kimden” “ne kadar” “ne zaman” vergi alınacağı sorularına cevap vermek kolay değildir. Richard Musgrave kişiler vergilendirilirken yatay ve dikey eşitliğin korunmasının gerekli olduğuna dikkat çeker (Musgrave:1989:223-232). Yatay eşitlik ile anlatılmak istenen eşit ödeme gücüne sahip kişilerin eşit vergilendirilmesidir. Bunun gerçekleştirilmesi için de “vergi konusu” önem kazanır. Ödeme gücü farklı olan kişileri adil bir şekilde vergilendirebilmek için kişilerin vergi ödeyerek katlandıkları fedakarlığın¹ eşitliği sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu süreçte “vergi oranı”na dikkat çekilir.

Bu makalenin amacı Türkiye’de Gelir Vergisi uygulamasında ücretlilerin yerini saptamak, yukarıda sözü edilen yatay ve dikey eşitliğin ücretliler açısından sağlanıp sağlanmadığını görmektir.

¹ Musgrave “eşit fedakarlık” deyimini açıklarken, mutlak – oransal – marjinal fedakarlık kavramlarını ortaya koymuş ve her birinin eşitliğinin farklı sonuçlar doğurduğunu göstermiştir.

Genel Çerçeve

OECD'nin 2001 yılında 30 ülkeyi kapsayan vergi gelirlerinin gelişimi ile ilgili çalışmasının sonuçları Tablo 1'de verilmektedir. Bu tabloda gerçek ve tüzel kişilerin elde ettikleri gelirlerden alınan vergilerin GSYİH'ya oranı hesaplanmıştır. 1965 – 1999 seneleri arasında gelir ve kurumlar vergisinin GSYİH'ya oranı verilmiş ve ele alınan tüm ülkelerde bu oranın yükseldiği gözlenmiştir. Söz konusu zaman diliminde en düşük oran 1965 senesinde %1,7 ile Yunanistan'a, en yüksek oran da 1996'da %30,2 ile Danimarka'ya aittir. Türkiye 1965 senesinde Yunanistan'dan sonra gelen ikinci en düşük orana sahip ülkedir. Danimarka %30,2 ile gerçekten çok yüksek bir oran ortaya koymuştur. Amerika'nın en yüksek oranı %14, Avrupa'nın %13,5 Avrupa Birliğinin (15 ülke) %14,7'ye ulaştığı görülmektedir. Türkiye için en yüksek oran %9,8 olmuştur. Türkiye 30 ülke içinde, 1999 yılında gelirlerden alınan vergilerin GSYİH'ya oranı %10'u geçmeyen 10 ülkeden biridir.

Tablo 2, daha farklı bir tablodur. Önceki tabloda gerçek ve tüzel kişilerin ödedikleri vergileri toplam olarak ele alınmışken, bu tablo sadece gerçek kişilerin gelirlerinden alınan verginin yani gelir vergisinin GSYİH'ya oranını göstermektedir. 1965 senesinde Türkiye'de gelir vergisinin GSYİH'ya oranının %2,6 olduğu, bu oranın sadece Yunanistan'dan (%1,2) ve İspanya'dan (%2,1) yüksek, diğer tüm ülkelerden daha düşük olduğu görülmektedir. 1999 senesinde Türkiye'de bu oran %7,4'e yükselir. 30 ülke içinde gelir vergisinin GSYİH'ya oranı %10'un altında olan toplam 15 ülke vardır ve Türkiye bunlardan sadece sekizinden daha yüksek bir orana sahiptir. Ülkeler arasında en yüksek oran %25,5 ile Danimarka'da görülürken, Kore'de bu oran %3,7 ile en düşüktür.

Bu iki tablo ile Türkiye'de gelirlerden alınan verginin ve / veya gelir vergisinin GSYİH'ya oranının, karşılaştırma yapılan diğer ülkelerin çoğunluğuna göre yüksek sayılamayacağı görülmüştür. Bu durumda ele almamız gereken nokta GSMH'nın artışı ve gelir vergisi tahsilatının artışı arasındaki ilişki olmalıdır.

Türkiye'de GSMH artışı ve gelir vergisi tahsilatının artışı arasındaki bağlantı, yani gelir vergisi tahsilatının GSMH'ya göre esnekliği Tablo 3'de gösterilmektedir. En düşük esneklik 1984 yılında (0,36), en yüksek esneklik de 1970 yılında (2,02) ve bu esnekliğe çok yakın değer de 2001 yılında (2,01) görülmektedir. Özellikle ekonomik sorunların yaşandığı son yıllarda Milli Gelir'in artışının iki katı artmış olan vergi gelirlerinin dağılımı ve bu dağılım içinde ücretlilerin payını incelemek bu araştırmanın başlıca amacıdır.

Türkiye'de Tahsil Edilen Vergi Gelirleri İçinde Gelir Vergisinin ve Kaynakta Kesilen Gelir Vergisinin Payı

Maliye Bakanlığı'nın hazırladığı "Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatının Yüzde Dağılımı" tablosunu (Tablo 4) inceleyerek, toplam vergi gelirleri içinde gelir vergisinin payını görmek mümkündür. Tabloda Genel Bütçe Vergi Gelirleri 1992-2001 yılları arasında ele alınır. 1992 yılında, gelir üzerinden alınan vergiler, yani gelir vergisi ve kurumlar vergisi, toplam vergi gelirleri içinde % 49,53 oranında yer alır. Bu payın

kendi içinde dağılımında ağırlık tamamıyla gelir vergisindedir. Aynı yıl toplanan gelir vergisi toplam vergilerin %42,41'ini, kurumlar vergisi ise %7,12'sini oluşturmaktadır. Ele alınan zaman dilimi içinde 1994 ve 2000 senelerinin yaşanan ekonomik kriz nedeniyle diğer senelerden çok farklı olduğunu ve 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen depremin sanayi bölgesini etkilediğini göz önünde bulundurarak gelir vergisinin toplam vergiler içindeki payını incelemeye devam edersek; 1995'de % 30,95 ve 1996'da %30,41'e kadar düştüğünü görürüz. 1998 yılında %37,73'e varan bir yükselme kaydeden gelir vergisi, 2000 yılında %23,44'lük bir paya sahiptir. Bu oran içinde kaynakta kesilen gelir vergisiⁱⁱ %21,39'dur. Aynı yıl kurumlar vergisi toplam vergilerin % 8,89'unu oluşturmaktadır. 2001 yılında kaynakta kesilen gelir vergisi % 27,29, toplam gelir vergisi % 29,12, gelirlerden alınan vergi de %39,35 olmuştur. İncelenen tablodan gelir üzerinden alınan vergilerin esas olarak gelir vergisinden toplandığını, gelir vergisi içinde de ağırlığın kaynakta kesilen vergilerde olduğunu söylemek mümkündür.

1988-2001 yılları arasında kaynakta kesilen gelir vergisinin toplam gelir vergisine oranını (tahakkuk bazında) Tablo 5'den izlemek mümkündür. Bir önceki tabloda gelir vergisi tahsilatının yüzde dağılımını incelerken gördüğümüz gibi, tahakkuk bazında da ağırlık tamamıyla kaynakta kesilen vergilerdedir. 1988 yılında kaynakta kesilen toplam verginin brüt gelir vergisi tahakkukuna oranı %73,1'dir. Bu oran yıllar içinde artış göstermiş, 1997'de %86,8'e, 1999 yılında % 89,6 ya ve takip eden iki yılda da sırasıyla % 92,8 ve %95 olmuştur. İzleyen bölümlerde ayrıntılı olarak incelenmesi gereken konu, kaynakta kesilen gelir vergisinin ne kadarının "ücretlilerden" tahsil edildiğidir.

Kaynakta Kesilen Gelir Vergisinin Gelir Türlerine Göre Dağılımı

Kaynakta kesilen gelir vergisinin kendi içindeki dağılımına bakıldığında, seneler boyunca en yüksek payın "ücret ve ücret sayılan ödemeler"ⁱⁱⁱe ait olduğu görülür. Bu

ⁱⁱ 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94'üncü maddesinde belirtilen ve aşağıda listesi verilen ödemeler gerçekleştiği sırada "istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapılacağı" bildirilir. Bu gelir türleri : 1. Ücret ve Ücret Sayılan Ödemeler, 2. Serbest Meslek İşleri Karşılığı Yapılan Ödemeler, 3. Senelere Yayılan İnşaat ve Onarım İşleri Karşılığı Yapılan Ödemeler, 4. Dar Mükellefler Telif, Patent Hakkı Satışı, 5. Mal ve Hakların Kiralanması Karşılığı Yapılan Ödemeler, 6a. Kurumlar Vergisinden Muaf ve Müstesna Kazanç ve İratlar, 6b. Kurumların Vergi Sonrası Karları, 6c. Vakıflar ve Derneklerin İktisadi İşletmelerinden Elde edilenler Dışında Kalan ve Tevkifata Tabi Tutulmuş Olan Her Türü Gelirleri, 7. Tahvil ve Hazine Bonusu Faizleri ile Gelir Ortaklığı Senetlerinden Sağlanan Gelirler, 8. Mevduat Faizi Ödemeleri, 9. Faizsiz Kredi Verenler (Kar Payı Dağıtanlar), 10. Gezici Piyangocular, 11. Çiftçilerden Satın Alınan Zirai Mahsul İçin Yapılan Ödemeler, 12. P.T.T. Acenteliği Yapanlara Ödenen Komisyon Bedeli, 13. Götürtü ve Muaf Esnafa Yapılan Ödemeler, 14. Repo Gelirleri,

ⁱⁱⁱ Gelir Vergisinin 61.maddesine göre "Ücret, işverene tabi ve belli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaattir. Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı, tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez". G.V.K. bazı durumlarda istisna tanıdımsa da ücretlerin vergilendirme yöntemi, kural olarak, stopaj yani kaynakta kesmedir (Tuncer 1983: 92). Maaş ve ücretlerden kesilen vergiler tutarı, ertesini ayın 20. günü akşamına kadar, ödeme veya tahakkukun yapıldığı yerin vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirilir ve kesilen vergiler de bu süre içinde yatırılır (Md.98).

pay 1988 senesinde %61,9'a, 1991'de %68,2'ye, 2000 yılında %48,9 oranına ve 2001'de de %38,9'a eşittir. 1991 yılında "ücret ve ücret sayılan ödemeler" brüt gelir vergisi tahakkukuna oranı %56,3'dür ve bu oranla ücretlilerden alınan vergi kaynakta kesilen vergilerin toplamının %68,2'sini oluşturmaktadır. En yüksek pay 1991 yılında gerçekleşmiş ve 2001 yılında %38,9 ile en düşük orana inmiştir.

Vergileri kaynakta kesilen gelir çeşitleri içinde, mevduat faizi ve repo geliri elde edenlerden alınan vergi söz konusu dönemde en fazla artan vergi olmasına rağmen, bu gelir çeşitlerinin toplam kaynakta kesilen vergiler içindeki payı hiçbir sene ücretlilerden daha yüksek olmamıştır.

Mevduat faizinden alınan vergi 1995 yılında %4,5'tan 2001 yılında %23,7'e; repo gelirlerinden alınan vergi ise 1998'de %0,5'den 2001'de %10,9'a yükselmiştir. Ancak tüm bu oranlardan daha yüksek ücret ve ücret sayılan ödemelerden alınan vergiler vardır. Ücretlilerin ödediği verginin payı 2001 yılında diğer yıllara göre daha düşük olmasına rağmen faiz ve repo gelirlerinden alınan vergilerden çok daha yüksektir.

Kısaca tekrarlamak gerekirse 2001 yılında kaynakta kesilen gelir vergisi toplamının %38,95'i ücretlilerden, %24,95'i faiz geliri elde edenlerden %11,47'si de repo gelirlerinden oluşmaktadır. Üstelik karşılaştırmanın yapıldığı 2001 senesi, toplanan gelir vergisi içinde ücretin payının en düşük, faiz ve reponun payının da en yüksek olduğu senedir. Buna rağmen ücretlerden alınan vergi faiz gelirlerinden alınan verginin 1,6 repo gelirlerinden alınan verginin 3,4 katıdır.

Ücretlilerin Ödediği Gelir Vergisinin Önemi

1988 – 2001 zaman aralığında, ücretlilerin ödedikleri gelir vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki en yüksek payı %22,4^{iv} ile 1992 yılına aittir (Tablo 6). Aynı yıl, genel bütçe vergi gelirleri içinde kurumlar vergisinin payı %7,12 dir. Bu basit karşılaştırma bile bize ücretlilerin üzerindeki vergi yükünü göstermeye yeterlidir. 2001 yılında toplam vergi gelirleri tahakkukunda ücretlilerin payı %11,1'e düşmüş olmasına rağmen yine kurumlar vergisinden ve servetlerden alınan vergilerden daha yüksek bir paya sahiptir. Aynı yıla ait kurumlar vergisi payı %9,3 dür.

1992 yılında gelirler üzerinde alınan vergilerin %85,7'si gelir vergisi, %14,38'i kurumlar vergisinden sağlanmıştır (Tablo 7). Aynı yıl ücretlilerin ödediği vergi gelirlerden alınan vergilerin %47,4'ünü oluşturmuştur (Tablo 6). Gelir vergisinden ayrı bir kurumlar vergisine gerek duyulmasının en tutarlı gerekçesi, sermaye ortaklığı statüsünün sağladığı hukuki ayrıcalıklardır (Bulutoglu, 1976: 259). Bu ayrıcalıkların emek gelirlerinin vergilendirilmesinden çok daha düşük vergilendirildiği ortaya çıkmaktadır.

2001 yılının oranlarına bakıldığında, toplam gelir vergisinin %28,1 inin ücretlilerin ödediğini, kurumlar vergisinin ise ancak %9,3'ünü oluşturduğunu görmekteyiz.

^{iv} Ücretlilerden alınan gelir vergisi verileri tahakkuk bazındadır. Tablo 6 kullanılmıştır.

Ücretlilerin ödedikleri gelir vergisinin toplam gelir vergisi içindeki payını incelediğimizde, önceki bölümlerde de yansıtıldığı gibi toplam gelir vergisinin yarısına yakın, hatta bazen yarısını da geçen bir kısmının ücretlerden alındığı görülmektedir. Ücretlilerin ödediği verginin payı en düşük %37,0 (2001) en yüksek %56,3 (1991) olmuştur.

Ücretlilerin Mükellef Başına Ödedikleri Verginin, Basit Usulde ve Beyana Dayanan Gelir Vergisi Ödeyen Bazı Meslek Grupları ile Karşılaştırılması

Ücretlilerin ödediği gelir vergisini mükellef bazında diğer gelir vergisi mükellefleri ile karşılaştırırsak, ücretlilerin üstündeki yükün farkı oldukça açık bir şekilde ortaya çıkar. Önce, basit usulde vergiye tabi olanlar ile ücretlilerin ödedikleri yıllık vergiyi inceleyelim. Basit usulde^v vergi ödeyenler, ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde Gelir Vergisi'ne tabi olmayan kendi işinde bilfiil çalışan kesimdir. Bu kesimin sayısı 2001 senesinde 808787 kişidir ve mükellef başına 32 milyon 888 lira ödemişlerdir. 2002'de 811515 kişiyi bulan bu grup, mükellef başına 50 milyon 725 lira yıllık vergi ödemişlerdir (Bakınız Tablo 8). Aynı yıllarda kaynakta kesilen gelir vergisi mükellef bazında sırasıyla 5 milyar 572 milyon ve 6 milyar 349 milyon olmuştur. Yukarıdaki bölümlerde yapılan açıklamalardan 2001 senesinde kaynakta kesilen gelir vergisinin toplam gelir vergisinin %95'ini oluşturduğunu, ücretlilerin de bu grubun içinde % 39'u olduğunu hatırlayarak, basit usule giren mükellef ile ücretlinin ödedikleri gelir vergisinin arasında büyük bir uçurum olduğunu söylemek mümkündür.

Benzer karşılaştırmayı yine maliye bakanlığının verilerinden gelir vergisi beyannamesi veren farklı meslek grupları ile yapabiliriz. Tablo 9, Gelirler Genel Müdürlüğü'nün "2001 Dönemi Yıllık Gelir Vergisi Beyanlarının Seçilmiş Meslek Gruplarına Göre Dağılımı"nı veren tablodan mükellef sayısı yüksek olanlar alınarak hazırlanmıştır. Vergisi kaynakta kesilen grupta mükellef başına 6 milyar 349 milyon lira vergi ödenirken, eczaneler 2 milyar 463 milyon lira, avukatlar 1 milyar 150 milyon lira, doktorlar 648 milyon lira, diş hekimleri 581 milyon lira, mimar mühendisler 1 milyar 123 milyon lira mükellef başına vergi ödemişlerdir.

^v Basit usule tabi olmanın genel şartları: 1) Kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak, 2) İşyeri mülkiyetinin iş sahibine ait olması halinde emsal kira bedeli, kiralanmış olması halinde yıllık kira bedeli toplamı Büyükşehir Belediye sınırları içinde 2,300,000,000 lirayı, diğer yerlerde 1,700,000,000 lirayı aşmamak, 3) Ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde Gelir Vergisi'ne tabi olmamak.

Basit usule tabi olmanın özel şartları: 1) Satın aldıkları malları olduğu gibi veya işledikten sonra satanların yıllık alımları tutarının altı milyar lirayı veya yıllık satışları tutarının sekiz milyar lirayı aşmaması, 2) 1 numaralı bentte yazılı olanların dışındaki işlerler uğraşanların bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatının üç milyar lirayı aşmaması, 3) 1 ve 2 numaralı bentlerde yazılı işlerin birlikte yapılması halinde, yıllık satış tutarı ile iş hasılatı toplamının altı milyar lirayı aşmaması, 4) Tekele tabi maddelerle, damga pulu, milli piyango bileti, akaryakıt, şeker ve bunlar gibi kar hadleri emsallerine nazaran bariz şekilde düşük olarak tespit edilmiş bulunan emtia için, bu maddenin 1 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı hadler yerine ilgili bakanlıkların mütalaası alınmak suretiyle, Maliye Bakanlığı'na belirlenecek alım satım hadleri uygulanır.

SONUÇ

Bu incelemenin sonunda Türkiye’de Gelir Vergisi uygulamasında gelir türleri arasında eşitliğin var olmadığını söyleyebiliriz. Vergi tahsilatında ağırlık tamamıyla vergisi kaynaktan kesilen gelir türlerindedir. Bu grubun içinde de ücretliler en büyük paya sahiptir. Elde edilen tablolardan yapılan karşılaştırmalar, diğer meslek gruplarına göre ücretlilerin ne kadar yüksek vergi verdiklerini ortaya koymaktadır. Günümüzde yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle kamu gelirlerini arttırıcı önlemler önem kazanmaktadır. Ancak, bu düzenlemeler yapılırken, vergi tahsilatında ücretliler aleyhine seyreden gelişim göz ardı edilmemeli ve ücretli kesimin refah seviyesini olumsuz etkileyecek uygulamalardan kaçınılmalıdır. Ücretlilerin elde ettikleri geliri gizlemek ya da eksik göstermek gibi bir uygulamaya gitmeleri mümkün değildir. Ücret dışı gelir elde eden kişilerin de gelirlerini saklamalarını güçleştirecek yöntemlere başvurmak gerekir. Herkese vergi numarası verilmesi, belli işlemlerde vergi numarasının bildirilmesi zorunluluğu, hayat standardı gibi uygulamalar, kaynaktan vergisi kesilmeyen kesimin gelir bildirimlerinin daha gerçekçi olmasına neden olacaktır. Ancak bu şekilde ücretlilerin katlandığı fedakarlık, ücret dışı gelir elde eden diğer grupların fedakarlığına eşitlenebilir.

KAYNAKÇA

- BULUTOĞLU Kenan (1976):**TÜRK VERGİ SİSTEMİ**, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- MALİYE BAKANLIĞI, Gelirler Genel Müdürlüğü : web sitesi : www.gelirler.gov.tr
- MUSGRAVE Richard; Peggy Musgrave (1989): **PUBLIC FINANCE IN THEORY AND PRACTICE**, McGraw – Hill, 5th ed.
- OECD (2001): Revenue Statistics of OECD Member Countries, Paris.
- TUNCER Selahattin (1983): **VERGİ UYGULAMALARI**, Ar Basım Yayın ve Dağıtım A.Ş., İstanbul.

TABLO LİSTESİ

TABLO 1	Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisinin GSYİH’ya Oranı
TABLO 2	Gelir Vergisinin GSYİH’ya oranı
TABLO 3	Gelir Vergisi Tahsilatının GSMH’ya Göre Esneklikleri
TABLO 4	Türkiye’de Toplam Vergi Gelirleri İçinde Gelir Vergisinin Payı
TABLO 5	Kaynaktan Kesilen Gelir Vergisinin Toplam Gelir Vergisi İçindeki Payı,
TABLO 5a	TABLO 5’in devamı
TABLO 6	Ücretlilerin Ödediği Gelir Vergisinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri, Gelir Üzerinden Alınan Vergiler ve Toplam Gelir Vergisinin İçindeki Payı
TABLO 7	Konsolide Bütçe Gelirleri ve GSMH İçindeki Payları (1990-2002)
TABLO 8	Mükellef Başına Gelir Vergisi
TABLO 9	2001 Dönemi Yıllık Gelir Vergisi Beyanlarının Seçilmiş Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 1

Gelir Vergisi + Kurumlar Vergisi'nin GSYİH'ya Oranı

ÜLKELER	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1996	1997	1998	1999
KANADA	10,0	13,9	15,6	15,1	14,8	17,7	17,5	18,5	18,5	18,7
MEKSİKA	-	-	-	4,8	3,8	4,7	4,0	4,6	4,7	5,1
A.B.D.	11,9	13,8	12,4	13,4	11,8	12,1	13,2	13,7	14,3	14,2
AVUSTRALYA	11,3	12,5	14,9	15,4	15,9	16,8	17,0	16,9	17,2	18,1
JAPONYA	8,0	9,4	9,3	11,8	12,6	14,9	10,2	9,9	8,8	8,2
KORE	-	-	3,7	4,5	4,5	6,2	6,5	5,9	7,0	5,8
YENİ ZELANDA	14,9	16,7	20,7	23,0	23,1	22,0	21,2	21,5	20,4	20,4
AVUSTURYA	8,6	8,8	9,9	10,7	11,1	10,3	12,1	12,8	12,9	12,6
BELÇİKA	8,6	11,2	16,3	17,6	18,9	16,2	17,3	17,7	18,0	17,6
ÇEK CUM.	-	-	-	-	-	-	9,2	8,5	8,9	9,0
DANİMARKA	13,7	20,7	24,4	24,3	27,1	27,6	30,2	30,0	29,2	29,6
FİNLANDIYA	12,5	14,4	18,1	15,4	18,1	19,3	19,7	19,1	19,0	19,0
FRANSA	5,5	6,0	5,9	6,8	7,0	6,9	7,6	8,2	10,4	11,0
ALMANYA	10,7	10,6	12,4	11,6	11,4	10,6	10,7	10,4	10,9	11,2
YUNANİSTAN	1,7	2,5	2,8	4,7	5,0	5,8	7,1	7,7	9,3	9,8
MACARİSTAN	-	-	-	-	-	-	9,0	8,5	8,7	9,1
İZLANDA	5,6	5,8	6,7	7,4	6,4	9,1	11,3	11,5	13,2	14,2
İRLANDA	6,4	8,1	9,1	11,5	12,1	12,3	13,3	13,3	13,2	13,6
İTALYA	4,6	4,6	5,6	9,5	12,7	14,2	14,8	15,6	13,9	14,7
LÜKSEMBURG	9,9	12,1	16,9	17,4	19,2	15,9	16,9	16,3	15,9	15,2
HOLLANDA	11,7	12,4	15,0	14,2	11,2	13,8	11,2	11,0	10,6	10,6
NORVEÇ	12,9	13,4	13,7	17,8	17,2	14,7	15,0	16,1	16,0	14,9
POLONYA	-	-	-	-	-	-	11,6	11,3	11,1	10,7
PORTEKİZ	3,9	4,7	3,7	4,8	6,9	7,6	9,2	9,4	9,7	9,9
SLOVAK CUM.	-	-	-	-	-	-	-	-	9,1	8,5
İSPANYA	3,6	3,4	4,3	6,0	7,2	10,1	9,4	10,0	9,6	9,9
İSVEÇ	19,2	21,6	21,9	20,7	20,5	22,3	20,4	21,1	21,0	21,7
İSVİÇRE	7,5	9,2	12,3	12,1	12,2	12,5	12,7	12,3	12,9	12,5
TÜRKİYE	3,1	4,2	6,8	9,3	5,7	6,7	6,7	7,6	9,4	9,8
İNGİLTERE	11,3	14,9	15,8	13,3	14,5	14,2	12,8	13,0	14,2	14,2
AĞIRLIKSIZ										
ORTALAMA :										
TOPLAM OECD	9,0	10,6	11,9	12,4	12,7	13,2	13,0	13,2	13,3	13,3
AMERİKA OECD	10,9	13,9	14,0	11,1	10,1	11,5	11,6	12,3	12,5	12,6
PASİFİK OECD	11,4	12,9	12,2	13,7	14,0	15,0	13,7	13,5	13,3	13,1
AVRUPA OECD	8,5	9,9	11,7	12,4	12,9	13,2	13,1	13,2	13,4	13,5
EU 15	8,8	10,4	12,1	12,6	13,5	13,8	14,2	14,4	14,5	14,7

Kaynak : OECD, Revenue Statistics of OECD Member Countries, Paris, 2001 (Tablo 8)

Tablo 2
Gelir Vergisinin GSYİH'ya Oranı

ÜLKELER	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1996	1997	1998	1999
KANADA	5,9	10,1	10,9	11,1	11,8	14,9	13,9	14,3	14,4	14,6
A.B.D.	7,8	10,1	9,3	10,5	9,9	10,1	10,5	11,0	11,7	11,8
AVUSTRALYA	7,7	8,6	11,6	12,1	13,2	12,6	12,5	12,5	12,7	13,2
JAPONYA	4,0	4,2	5,0	6,2	6,8	8,2	5,6	5,7	5,1	4,8
KORE	-	-	1,3	2,0	2,3	3,5	3,9	3,6	4,3	3,7
YENİ	9,7	11,7	16,9	20,3	20,1	17,6	15,7	15,7	14,9	14,9
AVUSTURYA	6,8	7,2	8,2	9,2	9,6	8,5	9,1	9,8	10,0	10,1
BELÇİKA	6,4	8,7	13,3	15,4	16,3	13,9	14,2	14,3	14,1	14,0
ÇEK CUM.	-	-	-	-	-	-	5,2	5,2	5,2	5,2
DANİMARKA	12,4	19,6	23,1	22,9	23,9	24,8	26,6	26,2	25,6	25,5
FİNLANDIYA	10,1	12,8	16,7	14,0	16,7	17,2	17,1	15,4	14,9	14,7
FRANSA	3,7	3,8	3,9	4,7	5,0	4,6	5,3	5,6	7,8	8,1
ALMANYA	8,2	8,8	10,8	9,8	9,4	9,0	9,3	8,9	9,3	9,4
YUNANİSTAN	1,2	2,0	1,9	3,6	4,0	4,1	3,9	4,4	5,0	5,3
MACARİSTAN	-	-	-	-	-	-	7,1	6,6	6,5	6,8
İZLANDA	5,1	5,4	6,0	6,7	5,5	8,2	10,4	10,5	12,0	12,7
İRLANDA	4,2	5,5	7,6	10,0	11,0	10,7	10,2	10,1	9,8	9,7
İTALYA	2,8	2,8	4,0	7,0	9,2	10,2	10,7	11,2	10,6	11,4
LÜKSEMBUR	6,9	6,7	10,8	10,9	11,4	9,5	9,2	8,5	7,8	7,8
HOLLANDA	9,1	9,9	11,6	11,4	8,2	10,6	7,3	6,5	6,2	6,4
NORVEÇ	11,7	12,3	12,6	12,1	9,7	10,9	10,7	10,9	11,8	11,7
POLONYA	-	-	-	-	-	-	8,7	8,3	8,3	8,1
PORTEKİZ	-	-	-	-	-	4,7	6,1	5,8	5,7	5,8
SLOVAK CUM.	-	-	-	-	-	-	-	-	4,6	4,4
İSPANYA	2,1	1,9	2,8	4,7	5,4	7,2	7,4	7,3	7,1	6,9
İSVEÇ	17,1	19,8	20,0	19,5	18,8	20,6	17,6	17,9	18,1	18,6
İSVİÇRE	6,1	7,5	10,1	10,4	10,4	10,4	10,8	10,3	10,9	10,0
TÜRKİYE	2,6	3,4	5,3	7,8	4,3	5,4	5,2	6,0	7,7	7,4
İNGİLTERE	10,1	11,7	14,1	10,4	9,8	10,0	9,1	8,7	10,2	10,5
AĞIRLIKSIZ ORTALAMA:										
TOPLAM	7,0	8,5	9,9	10,5	10,5	10,7	10,1	10,1	10,1	10,1
AMERİKA	6,8	10,1	10,1	10,8	10,8	12,5	12,2	12,6	13,0	13,2
PASİFİK	7,1	8,2	8,7	10,2	10,6	10,5	9,4	9,4	9,3	9,2
AVRUPA	7,0	8,3	10,2	10,6	10,5	10,6	10,0	9,9	10,0	10,0
EU 15	7,2	8,7	10,6	11,0	11,3	11,0	10,9	10,7	10,8	10,9

Kaynak : OECD, Revenue Statistics of OECD Member Countries, Paris, 2001 (Tablo 10)

Tablo 3

GELİR VERGİSİ TAHSİLATININ GSMH'YA GÖRE ESNEKLİKLERİ (1969 - 2001) (MİLYAR TL)					
YILLAR	GSMH (*)	ARTIŞ 1	GELİR TAHSİLATI	ARTIŞ 2	ESNEKLİK 2/1
1969	183,4	11,90	5,2	18,18	1,53
1970	207,8	13,30	6,6	26,92	2,02
1971	261,1	25,65	9,5	43,94	1,71
1972	314,1	20,30	11,7	23,16	1,14
1973	399,1	27,06	16,1	37,61	1,39
1974	537,7	34,73	22,4	39,13	1,13
1975	690,9	28,49	33,6	50,00	1,75
1976	868,1	25,65	46,6	38,69	1,51
1977	1.108,3	27,67	69,7	49,57	1,79
1978	1.646,0	48,52	108,4	55,52	1,14
1979	2.876,5	74,76	191,8	76,94	1,03
1980	5.303,0	84,36	388,1	102,35	1,21
1981	8.022,7	51,29	574,2	47,95	0,93
1982	10.611,9	32,27	706,5	(**) 23,04	0,71
1983	13.933,0	31,30	879,6	24,50	0,78
1984	22.167,7	59,10	1.069,2	21,56	0,36
1985	35.350,3	59,47	1.323,7	23,80	0,40
1986	51.184,8	44,79	2.103,7	58,93	1,32
1987	75.019,4	46,57	3.092,8	47,02	1,01
1988	129.175,1	72,19	4.800,9	55,23	0,77
1989	230.369,9	78,34	9.870,7	105,60	1,35
1990	397.177,5	72,41	18.609,0	88,53	1,22
1991	634.392,8	59,73	33.355,3	79,24	1,33
1992	1.103.604,9	73,96	60.056,1	80,05	1,08
1993	1.997.322,6	80,98	106.661,1	77,60	0,96
1994	3.887.902,9	94,66	181.884,0	70,53	0,75
1995	7.854.887,2	102,03	329.794,9	81,32	0,80
1996	14.978.067,3	90,68	676.016,8	104,98	1,16
1997	29.393.262,1	96,24	1.500.244,6	121,92	1,27
1998	53.518.331,6	82,08	3.481.751,5	132,08	1,61
1999	78.282.966,8	46,27	4.936.551,0	41,78	0,90
2000	125.596.128,8	60,44	6.212.977,0	25,86	0,43
2001	179.480.077,7	42,90	11.578.894,0	86,37	2,01

(*) CARİ FİYATLARLA (YENİ SERİ)
(**) 12 AYLIK (MALİ YIL 1 OCAK - 31 ARALIK OLARAK UYGULANMAYA BAŞLADIĞINDAN,
10 AYLIK OLAN TAHSİLAT MUKAYESE İÇİN 12 AYLIĞA
DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞTÜR.)

Tablo 4

GELİRİN ÇEŞİDİ	GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ TAHSİLATININ YÜZDE DAĞILIMI (1992-2001)										
	1992	1993	1994 (1)	1994 (2)	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1 - VERGİ GELİ TOP. (2+9+16+26+33)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
2 - GELİRDEN ALINAN VERGİ (3-8)	49,53	47,60	42,23	41,95	39,94	38,56	39,96	45,84	44,16	39,63	39,35
3 - GELİR VERGİSİ	42,41	40,36	34,00	30,95	30,41	30,12	31,61	37,73	33,35	23,44	29,12
- Beyana Day.Gelir Ver.	5,12	4,20	3,44	3,13	2,97	2,88	2,34	3,14	3,25	1,30	1,22
- Güdürlü Usulde Gelir.Ver.	0,32	0,37	0,54	0,49	0,51	0,42	0,36	0,32	0,02	0,04	0,07
- Gelir Vergisi Tevkifatı	35,74	34,69	28,70	26,12	25,62	25,59	27,93	27,32	26,89	21,39	27,29
- Gelir Vergisi Dahilli Tevkifatı	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	-	-	-	-	-
- Gelir Ver.Kan.G.AL.G.V.	1,22	1,09	1,32	1,20	1,32	1,21	0,99	0,94	0,75	0,68	0,54
- G.V.M.Talih.Oy.İş.Elde Edilen GV.	-	-	-	-	-	0,00	0,00	-	-	-	-
- Kıy.Maden Ve Ziyet Eya.A.Vergisi	-	-	-	-	-	0,02	-	-	-	-	-
- Devlet Tahvil Hazine Bonusu Faizi	-	-	-	-	-	-	-	0,01	2,48	0,03	0,00
4 - KURUMLAR VERGİSİ	7,12	7,24	8,22	7,48	9,52	8,44	8,35	8,11	10,47	8,89	9,24
- Beyana Day.Kurumlar Ver.	4,28	4,52	4,72	4,29	5,06	4,28	4,38	3,90	3,40	1,50	1,73
- Kurumlar Vergisi Tevkifatı	0,37	0,27	0,29	0,27	0,30	0,35	0,30	0,77	0,32	0,09	0,09
- Kurumlar Vergisi Dahilli Tevkifatı	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01	0,00	-	-	-	-	-
- Kurumlar Ver.Kan.G.AL.G.V.	2,46	2,43	3,21	2,92	4,11	3,71	3,60	3,44	6,75	7,30	7,42
- G.V.M.Talih.Oy.İş.Elde Edilen KV.	-	-	-	-	-	0,04	0,10	0,07	-	-	-
5 - EKONOMİK DENGE VERGİSİ	-	-	-	3,53	-	-	-	-	-	-	-
6 - EK GELİR VERGİSİ	-	-	-	-	-	-	-	-	0,14	0,36	0,52
7 - FAİZ VERGİSİ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,19	0,96
8 - EK KURUMLAR VERGİSİ	-	-	-	-	-	-	-	-	0,20	0,74	0,01
9 - SERVETTEN ALINAN VERGİ (10-15)	0,89	0,96	0,94	6,32	0,81	0,83	0,75	0,79	1,20	1,31	1,89
10 - MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİ	0,72	0,79	0,73	0,66	0,70	0,75	0,69	0,71	0,85	0,96	1,00
11 - VERASET VE İHTİKAL VERGİSİ	0,17	0,17	0,21	0,19	0,11	0,08	0,06	0,07	0,07	0,05	0,06
12 - NET AKTİF VERGİSİ	-	-	-	5,36	-	-	-	-	-	-	-
13 - EK MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİ (*)	-	-	-	0,11	-	-	-	-	-	-	-
14 - EK MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİ (**)	-	-	-	-	-	-	-	-	0,28	0,26	0,01
15 - EK EMLAK VERGİSİ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,24	0,02
16 - MAL VE HİZMET VERGİSİ (17-25)	33,43	33,85	40,07	36,47	39,58	41,26	41,83	39,07	41,27	42,88	45,60
17 - DAHİLDE ALINAN KDV	19,10	19,26	20,74	18,87	19,56	18,68	18,15	17,22	16,44	16,93	18,33
18 - EK VERGİ	0,13	0,15	1,30	1,37	1,56	1,91	1,22	0,76	0,98	2,01	2,06
19 - TAŞIT ALIM VERGİSİ	1,68	2,01	1,31	1,19	1,35	1,62	1,63	1,39	1,38	1,62	0,76
20 - AKARYAKIT TÜKETİM VERGİSİ	4,78	4,84	8,72	7,99	9,32	13,54	13,40	11,59	15,19	13,33	14,23
21 - BANKA VE SİGORTA MUA. VERGİSİ	2,77	2,70	3,08	2,80	2,34	2,54	2,42	3,41	3,15	3,24	3,80
22 - DAMGA VERGİSİ	2,93	3,02	2,56	2,33	2,69	2,56	2,59	2,61	2,40	2,66	2,10
23 - HARÇLAR	2,03	1,87	2,18	1,98	2,57	2,42	2,39	2,99	1,69	1,71	1,97
24 - ÖZEL İLETİŞİM VERGİSİ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,57	1,49
25 - ÖZEL İŞLEM VERGİSİ	-	-	-	-	-	-	-	-	0,05	0,80	0,87
26 - DIŞ TİC.A.L.VERGİ (27-32)	16,14	17,49	16,76	15,25	17,95	17,25	17,41	14,27	13,36	16,18	13,96
27 - GÜMRÜK VERGİSİ	1,21	3,28	2,40	2,19	2,80	2,42	2,35	1,82	1,58	1,44	0,96
28 - AKARYAKIT GÜMRÜK VERGİSİ	-	1,64	1,68	1,53	1,67	0,35	0,25	0,08	-	0,01	0,01
29 - TEK VE MAKTU VERGİ	0,07	0,06	-	-	-	-	-	-	-	0,00	0,00
30 - İTHALDE ALINAN KDV	10,62	11,72	12,31	11,20	13,17	14,43	14,76	13,31	11,69	14,68	12,55
31 - İTHALAT DAMGA RESMİ	3,13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32 - RİHTİM RESMİ	1,09	0,78	0,36	0,33	0,31	0,05	-	0,06	-	0,04	0,05
33 - KALDIRILAN VERGİ ARTIKLARI	-	0,11	-	-	1,72	0,09	-	-	-	0,00	0,00

(1) EDV,NAV. ve EMTV. HARİÇ

(2) EDV,NAV. ve EMTV. DAHİL

(*) 04.05.1994 tarih ve 3986 sayılı kanunla.

(**) 26.11.1999 tarih ve 4481 sayılı kanunla.

Tablo 5

KAYNAKTA KESİLEN GELİR VERGİSİNİN TOPLAM GELİR VERGİSİNE ORANI (TAHAKKUK BAZINDA) (1988 - 1994)							
TEVKİFAT TÜRÜ	1988 (%)	1989 (%)	1990 (%)	1991 (%)	1992 (%)	1993 (%)	1994 (%)
ÜCRET VE ÜCRET SAYILAN ÖDEMELER(G.V.K. Md.94/1,2)	45,2	50,8	55	56,3	55,5	54,7	50,9
SERBEST MESLEK İŞLERİ KARSILIĞI YAPILAN ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/3)	2,1	2,8	3,3	3,5	2,9	2,9	3,1
SENELERE SARI İNŞAAT VE ONARIM İŞLERİ KARSILIĞI YAPILAN ÖDEMELER(G.V.K. Md.94/4)	3,0	2,9	3,6	2,4	2,5	2,0	2,1
MAL VE HAKLARIN KİRALANMASI KARSILIĞI YAPILAN ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/6)	2,8	4,8	5,3	4,2	3,7	4,1	4,5
KURUMLAR VERGİSİNDEN MUAF VE MUSTESNA KAZANÇ VE İRATLAR(G.V.K. Md.94/8)	1,9	1,8	1,5	1,8	2,2	1,7	2,6
TAHVİL VE HAZİNE BONUSU FAİZLERİ İLE GELİR ORTAKLIĞI SENETLERİNDEN SAĞLANAN GELİRLER(G.V.K. Md.94/9)	0,4	0,7	0,8	0,9	1,1	0,7	1,2
MEVDUAT FAİZİ ÖDEMELERİ (G.V.K. Md.94/10)	4,0	5,9	5,1	4,3	5,2	4,9	4,8
ÇİFTÇİLERDEN SATIN ALINAN ZİRAİ MAHSUL İÇİN YAPILAN ÖDEMELER(G.V.K. Md.94/13)	4,5	4,0	3,8	3,5	3,1	3,1	2,6
G.V.K.MÜKERRER 39.MADDESİNE GÖRE TİCARİ KAZANÇTAN (KURUMLAR DAHİL) İNDİRİLEN GELİRLER (G.V.K. MD.94/15)					0,6	0,2	0,5
DİĞER ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/5,7,11,12)	1,9	1,1	1,8	1,6	1,0	1,4	2,2
GEÇEN YILDAN DEVREDEDEN TAHAKKUK	7,3	2,7	3,5	4,1	6,1	6,9	8,1
TOPLAM TEVKİFATIN BRÜT GELİR VERGİSİ TAHAKKUKUNA ORANI	73,1	77,5	83,7	82,6	84,0	82,6	82,6

Kaynak : www.gelirler.gov.tr/Vergi_İstatistikleri/ Tablo 40.

Tablo 5a

TEVKİFAT TÜRÜ	KAYNAKTA KESİLEN GELİR VERGİSİNİN TOPLAM GELİR VERGİSİNE ORANI (TAHAKKUK BAZINDA) (1995 - 2001)						
	1995 (%)	1996 (%)	1997 (%)	1998 (%)	1999 (%)	2000 (%)	2001 (%)
ÜCRET VE ÜCRET SAYILAN ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/1)	52.3	51.4	49.0	39.6	42.7	45.4	37
SERBEST MESLEK İŞLERİ KARŞILIĞI YAPILAN ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/2)	4.2	4.1	4.7	4.5	3.3	1.9	1.5
SENELERE SARI İNŞAAT VE ONARIM İŞLERİ KARŞILIĞI YAPILAN ÖDEMELER(G.V.K. Md.94/3)	2.5	2.4	3.0	2.6	2.7	3.2	2.2
DAR MÜKELLEFLER TELİF, PATENT HAKKI SATIŞI (G.V.K. Md.94/4)	0.4	0.2	0.2	0.3	0.4	0.1	0.1
MAL VE HAKLARIN KİRALANMASI KARŞILIĞI YAPILAN ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/5)	6.7	6.3	6.6	6.2	5.8	4.2	3.8
KURUMLAR VERGİSİNDEN MUAF VE MÜSTESNA KAZANÇ VE İRATLAR(G.V.K. Md.94/6a)	2.8	2.8	4.3	2.8	2.1	1.4	5.5
KURUMLARIN VERGİ SONRASI KARLARI (G.V.K. Md.94/6b)	2.1	5.0	3.2	3.9	8.4	5.3	1.1
VAKIFLAR VE DERNEKLERİN İKTİSADİ İŞLETMELERİNDEN ELDE EDİLENLER DİŞİNDE KALAN VE TEVKİFATA TABI TUTULMAMIS OLAN HER TÜRLÜ GELİRLER (G.V.K. Md.94/6c)	-	-	-	-	0.1	0.1	0
TAHVİL VE HAZİNE BONOSU FAİZLERİ İLE GELİR ORTAKLIĞI SENETLERİNDEN SAĞLANAN GELİRLER(G.V.K. Md.94/7)	2.3	1.3	1.2	2.4	2.0	0.5	1.6
MEVDUAT FAİZİ ÖDEMELERİ (G.V.K. Md.94/8)	4.5	4.1	5.9	6.8	12.8	17.7	23.7
FAİZSİZ KREDİ VERENLER (KAR PAYI DAĞITANLAR) (G.V.K. Md.94/9)	0.5	0.4	0.7	0.7	0.6	0.6	0.1
GEZİCİ PİYANGOCULAR (G.V.K. Md.94/10)	0.4	0.4	0.2	0.2	0.2	0.0	0.0
ÇİFTÇİLERDEN SATIN ALINAN ZİRAİ MAHSUL İCİN YAPILAN ÖDEMELER(G.V.K. Md.94/11)	2.6	2.6	2.8	2.4	2.0	1.6	1.3
P.T.T. ACENTELİĞİ YAPANLARA ÖDENEN KOMİSYON BEDELİ (G.V.K. Md.94/12)	0.2	0.1	0.3	0.1	0.1	0.0	1.0
GÖTÜRÜ VE MUAF ESNAFA YAPILAN ÖDEMELER (G.V.K. Md.94/13)	0.9	1.0	0.9	0.9	0.9	0.3	0.4
REPO GELİRLERİ (G.V.K. Md.94/14)	-	-	-	0.5	3.0	5.8	10.9
GECEN YILDAN DEVREDEN TAHAKKUK	6.3	4.4	3.8	2.7	2.7	4.7	4.6
TOPLAM TEVKİFATIN BRÜT GELİR VERGİSİ TAHAKKUKUNA ORANI	88.6	86.4	86.8	76.7	89.6	92.8	95

Kaynak : www.gelirler.gov.tr/Vergi İstatistikleri/ Tablo 40 A, B

Tablo 6

ÜCRETİLERİN ÖDEDİĞİ GELİR VERGİSİNİN GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ,
GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER VE TOPLAM GELİR VERGİSİ İÇİNDEKİ PAYI
(1988 - 2001)

GELİR ÜZERİNDEN ALINAN
VERGİLER

TOPLAM GELİR VERGİSİ

TOPLAM VERGİ GELİRLERİ

YILLAR	ÜCRETİLERİN GELİR VERGİSİ		TOPLAM VERGİ GELİRLERİ		GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER		TOPLAM GELİR VERGİSİ	
	TAHAKKUKU 1	TAHAKKUKU 2	ÜCRETİLERİN PAYI (%) (1/2)	TOPLAM TAHAKKUKU 3	ÜCRETİLERİN PAYI (%) (1/3)	TOPLAM TAHAKKUKU 4	ÜCRETİLERİN PAYI (%) (1/4)	
1988	2.670.387	18.545.678	14,4	8.492.886	31,4	5.907.661	45,2	
1989	6.278.691	35.010.656	17,9	17.183.399	36,5	12.360.977	50,8	
1990	13.044.999	64.692.667	20,3	30.195.580	43,2	23.703.848	55,0	
1991	25.474.487	115.272.528	22,1	55.017.001	46,3	45.225.179	56,3	
1992	45.666.660	204.042.114	22,4	96.262.277	47,4	82.213.722	55,5	
1993	81.776.692	379.856.752	21,5	176.046.396	46,5	149.414.340	54,7	
1994	128.207.848	724.850.114	17,7	313.068.530	41,0	251.938.262	50,9	
1995	128.207.848	803.354.649	16,0	338.527.194	37,9	251.938.262	50,9	
1996	466.647.950	2.933.712.929	16,3	601.656.007	39,5	454.969.811	52,3	
1997	1.712.521.060	6.158.045.507	15,6	1.174.322.774	39,7	908.203.387	51,4	
1998	2.707.632.741	19.409.244.092	14,4	5.388.840.945	31,8	4.327.562.743	39,6	
1999	3.742.338.229	33.331.482.269	11,2	13.254.620.703	28,2	8.239.203.909	45,4	
2000	5.603.721.210	50.341.290.353	11,1	19.951.039.924	28,1	15.129.167.064	37,0	

NOT : Ücret ve ticaret sayılan ödemeler üzerinden tahakkuk edilen gelir vergisi tutarı, mahalli idarelere pay ayrılmadan önceki miktardan önceki gösterildiğinden, aynı bazda mukayese yapılabilmesi amacıyla, toplam vergi gelirleri, gelir üzerinden alınan vergiler, toplam gelir vergisi tahakkuku Brüt (Mahalli idare pay ve fonlar ayrılmadan önceki tutar) olarak dikkate alınmıştır.

(1) EDV.NAV.EMTV HARİÇ

(2) EDV.NAV.EMTV DAHİL

Kaynak: www.gelirler.gov.tr./Vergi İstatistikleri/Tablo 42.

Tablo 7

Konsolide Bütçe Gelirleri ve GSMH İçindeki Payları (1990-2002)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
(Milyar TL)													
Gelirler (A+B)	56.573	99.085	178.070	357.333	751.615	1.409.250	2.727.958	5.815.099	11.811.065	18.933.065	33.440.143	51.542.970	76.400.450
A. Genel Bütçe Gelirleri (I+II+III)	55.067	96.373	174.150	350.845	742.499	1.387.760	2.694.968	5.726.932	11.635.611	18.657.677	33.040.983	50.890.481	75.301.984
I. Vergi Gelirleri (a+b+c+d+e)	45.399	78.643	141.602	264.273	587.760	1.084.350	2.244.094	4.745.484	9.228.596	14.802.200	26.503.698	39.735.928	59.634.483
a. Gelirden Alınan Vergiler (1..5)	23.215	40.409	70.112	125.748	225.832	432.519	862.627	1.893.348	4.230.135	6.537.403	10.503.316	15.647.635	19.343.131
1. Gelir Vergisi	18.591	33.348	60.043	106.647	181.877	329.783	675.558	1.500.198	3.481.752	4.936.551	6.212.977	11.579.424	13.717.630
- Beyana Dayanan Gelir Vergisi	2.184	3.449	7.254	11.091	18.392	32.158	64.679	111.151	289.372	480.481	345.147	484.459	860.621
- Basit Usulde Gelir Vergisi	161	210	456	991	2.905	5.488	9.353	16.953	29.888	3.105	10.402	26.599	41.164
- Gelir Vergisi Tevkifatı	15.626	28.773	50.611	91.687	153.513	277.840	574.295	1.325.238	2.521.362	3.980.612	5.668.008	10.854.648	12.480.462
- G.V.K. Göre Alınan Geçici Vergi	620	916	1.722	2.878	7.067	14.297	27.231	46.856	86.561	110.624	180.264	213.512	325.271
- Devlet Tahvilii Hazine Bonosu Faizi									554.569	361.729	9.156	206	1.112
2. Kurumlar Vergisi	4.624	7.061	10.069	19.101	43.955	102.736	187.069	393.150	748.383	1.549.525	2.356.787	3.675.665	5.575.489
- Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	2.536	4.223	6.054	11.957	25.223	54.864	96.021	207.866	360.178	502.989	397.335	689.615	1.079.548
- Kurumlar Vergisi Tevkifatı	277	313	526	720	1.569	3.254	7.839	14.283	70.801	47.728	24.792	35.289	52.287
- K.V.K. Göre Alınan Geçici Vergi	1.811	2.525	3.489	6.424	17.163	44.618	83.209	171.001	317.404	998.808	1.934.670	2.950.761	4.443.654
3-Ek Gelir Vergisi										21.370	95.619	6.429	6.191
4-Faiz Vergisi										5	1.640.655	382.209	41.372
5-Ek Kurumlar Vergisi										29.952	197.278	3.908	2.449
b. Servetten Alınan Vergiler (1..4)	411	675	1.258	2.531	5.002	8.751	18.637	35.487	72.694	178.235	346.646	433.284	734.338
1. Motorlu Taşıtlar Vergisi	329	538	1.019	2.078	3.878	7.611	16.773	32.541	65.867	126.201	201.157	398.868	695.936
2. Veraset ve Intikal Vergisi	82	137	239	453	1.124	1.140	1.864	2.946	6.827	10.535	13.111	21.882	30.061
3. Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi										41.497	67.829	5.801	3.264
4. Ek Emlak Vergisi										2	64.549	6.733	5.077
c. Mal ve Hizmetlerden Alınan V. (1...11)	13.667	24.678	47.341	89.447	214.353	429.232	970.862	1.985.244	3.605.771	6.109.378	11.363.785	18.103.195	30.068.884
1. Dahilde Alınan KDV	7.650	14.541	27.053	50.892	110.918	212.119	419.167	861.262	1.589.060	2.433.262	4.487.808	7.289.543	11.542.737
2. Ek Vergi	373	605	187	388	8.029	16.937	42.835	57.971	70.046	144.526	532.528	820.346	1.147.036
3. Tüketim Alım Vergisi	583	987	2.378	5.322	6.985	14.619	36.318	77.375	128.180	204.200	429.580	302.900	143.406
4-Özel Tüketim Vergisi													6.007.370
5. Akaryüklü Tüketim Vergisi	1.224	2.370	6.769	12.791	46.625	103.180	303.915	637.472	1.069.631	2.247.996	3.268.774	5.658.541	6.353.549
6. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	1.164	2.119	3.922	7.129	16.467	25.340	56.998	114.761	315.098	466.063	858.154	1.511.207	983.429
7. Damga Vergisi	1.497	2.457	4.153	7.971	13.677	29.197	57.349	122.941	240.718	355.690	704.478	833.885	1.313.468
8. Harçlar	1.176	1.599	2.879	4.954	11.652	27.840	54.280	113.462	193.038	249.672	453.728	750.670	1.145.050
9. Özel İletişim Vergisi										5	415.872	592.072	852.250
10. Özel İşlem Vergisi										7.964	212.863	320.280	512.665
11.4705 S.K.G.Tahsil Ed.Özel İşlem V.												23.751	67.124
d. Dış Ticaretten Al. Vergiler (1+2+3)	8.057	12.864	22.849	46.213	89.650	194.648	387.147	826.211	1.317.351	1.976.954	4.289.401	5.551.053	9.487.176
1. Gümrük Vergileri	1.097	1.102	1.830	13.171	21.896	48.472	62.109	123.622	176.051	239.138	386.134	382.240	594.698
- Akar.Dışı Mad.Al.G.Ver.	1.055	1.032	1.715	8.680	12.844	30.326	54.290	111.748	168.086	233.694	382.611	379.834	590.927
- Akaryüklü Al.Güm.Ver.	8	4	10	4.343	8.998	18.107	7.761	11.790	7.829	5.267	3.380	2.224	3.410

Tek ve Maktu Ver.	34	66	105	148	54	39	58	84	136	177	143	182	361
2. İhalede Alınan KDV	4.721	8.291	15.035	30.985	65.824	142.861	323.859	700.300	1.136.023	1.731.072	3.891.746	5.149.517	8.857.452
3. Diğer Dış Ticaret Gelirleri	2.239	3.471	5.984	2.857	1.930	3.315	1.179	2.289	5.277	6.744	11.521	19.496	35.426
e. Kaldırılan Vergi Artıkları	49	17	42	334	52.923	19.200	4.821	5.194	2.645	310	550	761	1.754
II. Vergi Dışı Normal G. (a+b+c+d+e+f)	4.267	3.927	7.649	17.636	48.365	86.044	159.990	404.679	1.221.530	1.883.461	3.486.493	7.418.386	16.876.744
a. Devlete Ybn. Kurumlar Has.	206	317	536	527	2.958	2.828	5.538	43.014	63.165	132.944	276.773	540.070	3.202.002
b. Devlet Yatırım Gelirleri (1...6)	1.827	871	1.367	4.534	12.043	21.023	82.876	216.473	834.769	950.879	1.548.821	4.490.638	3.513.841
1. Taşınmaz Mallar Satış Gelirleri	987	98	152	469	2.736	3.569	5.314	17.279	19.520	23.527	106.573	264.787	169.295
2. Taşınmaz Mallar İdari Gelirleri	179	305	402	978	1.950	4.014	8.336	18.919	35.249	44.300	77.533	119.873	197.225
- Lajman Kira Gelirleri						2.205	5.022	11.902	18.858	21.569	39.397	57.212	98.454
- Evinin Gelirleri						775	1.303	2.904	7.070	7.146	11.894	19.168	25.464
- Diğer Taşınmaz Mallar İdari Gel.						1.034	2.011	4.113	9.321	15.585	26.242	43.493	73.307
3. Taşınır Mallar Gelirleri	96	145	250	492	962	1.692	3.490	6.627	12.862	30.683	89.308	123.332	199.942
4. Hazine Portföyü ve İştirak Gel.	390	86	215	1.942	3.015	2.758	3.908	40.164	518.495	412.497	741.644	3.076.031	1.603.915
5. Diğer Sermaye Gelirleri	175	237	348	653	3.390	8.990	17.077	31.428	51.337	88.293	146.102	221.205	387.408
6. KİT'lerden Sağl. Gel.							44.751	102.056	197.306	351.579	387.661	685.410	956.056
c. Faltör, İkras ve Taviz Gelirleri	246	267	404	1.223	6.678	8.091	29.713	56.071	119.996	386.697	637.597	524.493	1.561.987
d. Cezalar (1+2+3)	699	853	2.533	3.410	10.105	18.710	28.040	71.979	157.927	274.611	445.942	924.528	1.391.076
1. Para Cezaları	72	113	201	296	526	909	1.453	3.265	7.398	15.903	36.468	59.733	109.944
2. Vergi Zım ve Cezaları	579	681	2.256	2.976	9.315	17.258	25.713	68.713	150.526	258.707	409.469	864.754	1.186.879
3. Trafik Cezaları	48	59	76	138	264	543	874	1	3	1	5	41	94.253
e. Çeşitli Gelirler	1.289	1.619	2.809	7.942	16.581	35.392	13.823	17.142	45.673	138.330	296.360	707.657	539.838
- Rek. Kur. İTÜK, İMKB ve SPK'dan Sağl. Gel.											281.000	231.000	668.000
III. Özel Gelirler ve Fonlar (a...h)	5.401	13.803	24.899	68.936	106.374	217.366	280.884	576.769	1.185.485	1.971.936	3.050.712	3.736.167	4.790.757
a. İbabe ve Yardımlar	1.636	8.434	1.700	1.597	942	7.404	1.794	1.689	0	7.521	17	21	485.391
b. Fonlar (1+2+3+4)	2.954	4.486	21.361	63.546	100.456	199.607	264.362	523.466	931.675	1.541.053	2.206.034	2.933.055	1.961.059
1. Tasfiye Edilen Fon Gelirleri													875.576
2. Bütçeleştirilen Fon Gelirleri				56.553	86.505	172.208	232.543	487.006	873.836	1.310.066	2.014.205	2.586.877	0
3. Fonlardan Aktar. Miktar	2.676	4.450	20.969	6.858	13.865	26.924	31.649	33.272	51.687	194.170	168.654	311.557	293.760
4. Diğer Fonlar	284	36	392	135	86	475	778	3.188	6.152	36.817	23.195	34.621	791.723
c. Eğitim Özel Gelirleri (4306 S.K.)									173.761	322.595	345.092	465.599	320.334
d. Bedelli Askerlik Özel Gelirleri											282.283	0	40.550
e. Madeni Para Baskı Avansı	35	35	32	55	110	280	968	1.322	2.393	4.000	6.000	4.500	14.000
f. İh. Faz. Mal ve Hiz. Sat. G. (3212 S.K.)	93	43	53	101	476	743	683	183	3.489	12.724	6.879	7.668	28.099
g. Kurum ve Müesseselerden	590	641	1.730	3.183	3.191	7.411	10.891	45.635	60.790	61.126	144.286	233.090	1.182.687
h. Diğer Özel Gelirler	93	164	23	454	1.199	1.921	2.186	4.474	13.377	22.917	60.101	92.244	838.637
B. Katma Bütçe Öz Gelirleri (I+II+III)	1.506	2.712	3.920	6.488	9.116	21.490	42.990	88.167	175.454	275.388	399.240	652.489	1.098.466
I. Vergi Gelirleri	32	91	195	162	298	591	1.196	2.618	5.307	9.934	12.636	8.041	41.993
II. Vergi Dışı Normal Gelirler	349	553	883	1.381	2.174	4.954	10.185	21.705	44.205	60.217	127.281	349.757	235.922
III. Özel Gelirler ve Fonlar	1.125	2.068	2.842	4.945	6.644	15.945	31.609	63.844	125.862	205.237	259.323	294.691	820.551

Kaynak: www.muhsabat.gov.tr/Kamu Hesapları Bülteni/Kons. Bütçe Gelirleri ve GSMH İçindeki Payları Detay 2

Tablo 8: Mükellef Başma Gelir Vergisi

	2001	2001	2001	2002	2002	2002
	GERÇEKLEŞEN	MÜKELLEF	MÜKELLEF	GERÇEKLEŞEN	MÜKELLEF	MÜKELLEF
	MİLYAR TL	SAYISI	BAŞINA VERGİ	MİLYAR TL	SAYISI	BAŞINA VERGİ
A. Genel Bütçe Gelirleri	50.890.481			75.301.984		
I. Vergi Gelirleri	39.735.928			59.634.483		
a. Gelirden Alınan Vergiler	15.647.635			19.343.131		
1. Gelir Vergisi	11.579.424			13.717.630		
- Beyana Dayanan Gelir	484.459			860.621		
- Basit Usulde Gelir	26.599	808.787	32.887.522 TL	41.164	811.515	50.724.879 TL
- Gelir Vergisi Tevkifatı	10.854.648	1.948.312	5.571.308.907	12.489.462	1.967.211	6.348.816.675
- G.V.K. Göre Alınan Geçici	213.512			325.271		
- Devlet Tahvilii Hazine	206			1.112		
2- Kurumlar Vergisi	3.675.665			5.575.489		
- Beyana Dayanan Kurumlar	689.615			1.079.548		
- Kurumlar Vergisi Tevkifatı	35.289			52.287		
- K.V.K. Göre Alınan Geçici	2.950.761			4.443.654		
3-Ek Gelir Vergisi	6.429			6.191		
4-Faiz Vergisi	382.209			41.372		
5-Ek Kurumlar Vergisi	3.908			2.449		

Kaynak : www.muhasabat.gov.tr/Kamu Hesapları Bülteni/Kons. Bütçe Gelirleri ve GSMH İçindeki Payları/Detay 2 ile www.gelirler.gov.tr/Vergi İstatistikleri/Mükellef Sayıları/Tablo 47 ile 45-A dan derlenmiştir.

Tablo 9: 2001 Dönemi Yıllık Gelir Vergisi Beyanlarının Seçilmiş Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

MESLEK GRUPLARI	MÜKELLEF		ÖDENMESİ GEREKEN VERGİ		
	ADEĐİ	Yüzdesi	TUTARI	Yüzdesi	Ortalaması
TÜM MÜKELLEFLER	792.335	100,00	694.252.289.460	100,00	876.211
ALTIN İMALAT VE TİC.	8.172	1,03	7.719.852.190	1,11	944.671
BAKKALIYE VE SÜPERMARKET	58.574	7,39	24.251.733.750	3,49	414.036
ECZANELER	11.217	1,42	27.624.815.000	3,98	2.462.763
FİRİNLAR	6.486	0,82	4.021.060.400	0,58	619.960
ELEKTRİKLİ EV ALETLERİ (TOPTAN-PERAKENDE)	8.177	1,03	5.397.105.480	0,78	660.035
AVUKATLAR	17.555	2,22	20.180.075.870	2,91	1.149.534
DİŞ HEKİMİ	5.952	0,75	3.457.287.390	0,50	580.861
DOKTORLAR	10.052	1,27	6.511.722.060	0,94	647.804
MİMAR MÜHENDİS	5.015	0,63	5.631.198.240	0,81	1.122.871
MOBİLYA (AĞAC)	20.608	2,60	11.232.592.640	1,62	545.060
LOKANTALAR	23.482	2,96	10.862.943.290	1,56	462.607
İNŞAAT MALZEMELERİ TOPTAN VE PERAKENDE	9.148	1,15	5.894.041.130	0,85	644.298
İNŞAAT, BİNA VE BAYINDIRLIK İŞLERİ	17.446	2,20	21.304.944.950	3,07	1.221.194
ET VE ETTEN MAMUL MADDELER (İMALAT - TİCARET)	6.266	0,79	3.513.264.740	0,51	560.687
KONFEKSİYON (İMALAT)	8.094	1,02	6.581.939.480	0,95	813.187
KONFEKSİYON (PERAKENDE)	14.749	1,86	7.543.397.830	1,09	511.451
KONFEKSİYON (TOPTAN)	6.793	0,86	5.099.669.820	0,73	750.724
YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER VE MUHASEBECİLER	19.120	2,41	10.250.462.570	1,48	536.112
DİĞER	535.429	67,58	507.174.182.630	73,05	947.230

(Bu bilgiler yalnızca otomasyona geçen 22 ildeki 153 vergi dairesinden elde edilmiştir.)

Kaynak : www.gelirler.gov.tr/Vergi İstatistikleri/ Meslek Gruplarına Göre Ortalama Vergi Beyanları Tablosundan alınmıştır.